

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Załącznik do Uchwały Nr XL/329/2013
Rady Miasta Świnoujście z dnia 02 lipca 2013 r.

Program opracowali pracownicy
Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie
w Świnoujściu

Świnoujście, czerwiec 2013r.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

I.

Spis treści

Wstęp.....	3
Główne założenia programu.....	4
Diagnoza.....	4
Placówki oświatowe.....	5
Sąd Rodzinny.....	8
Placówki wsparcia dziennego.....	10
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.....	11
Podejmowane działania.....	13
Cele programu.....	17
Finansowanie i monitoring.....	22
Zakończenie.....	22

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

I. Wstęp

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) nałożyła na gminy nowy obowiązek polegający na opracowaniu i realizacji 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Zgodnie z art. 2 powyższej ustawy, wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

Rodzina jest naturalnym środowiskiem życia dzieci i młodzieży i jako takie oddziałuje na nie socjalizująco (uspołeczniająco), stwarzając warunki sprzyjające rozwojowi lub hamujące go. Niezależnie od tego, jak funkcjonuje, czy jest środowiskiem zdrowym i wartościowym moralnie, czy też przejawia wyraźne cechy patologii – w każdym przypadku kształtuje osobowość, postawę społeczną, wyznacza koleje losu.

Ta socjalizująca dziecko sfera wpływów rodziny jest bardzo ważna, a jej społeczno-wychowawcze konsekwencje mają niejednokrotnie decydujące znaczenie. Problem uwidacznia się w całej pełni, niekiedy drastycznie, wówczas, gdy rodzice stają wobec poważnych trudności wychowawczych. Diagnoza pedagogiczna takich przypadków wykazuje, że nie brak troski o dziecko czy brak okazywanego mu uczucia, nie brak wskazań jak należy postępować, ale właśnie całe społeczne tło życia rodziny, postawy rodziców wobec siebie i innych ludzi, wobec różnych problemów i zjawisk otaczającego świata stanowią źródło nieprawidłowych zachowań dziecka.¹

Niektóre rodziny obszerne sfery oddziaływań pozostawiają szkole lub innym instytucjom, wychodząc z założenia że należy to wyłączenie do ich obowiązków. Nie bierze się pod uwagę, że bez udziału i wsparcia rodziny nikt nie wpoi dziecku zasad moralnych, którymi będzie się ono zawsze w życiu konsekwentnie kierowało. Największe starania szkoły mogą okazać się daremne, jeżeli dom nie będzie zainteresowany nauką dziecka i osiąganymi w niej postęпами.²

Nigdy nikt nie będzie miał na dziecko takiego wpływu, jak rodzice. Oni są pierwowzorem wszelkiego myślenia i spostrzegania świata, oni podsuwają dziecku sposoby interpretacji tego, co w tym świecie się dzieje.³

W warunkach współczesnej cywilizacji integracja (łączenie) wszystkich oddziaływań wychowawczych ma szczególne znaczenie. Zarówno w obrębie wielkich czy dużych

¹ Wojciech Pomykała (red.), *Encyklopedia pedagogiczna*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1997, s. 699,

² Item, s. 703

³ Mirosław Sałasiński, Beata Badziukiewicz, *Vademecum pedagoga szkolnego*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Spółka akcyjna, Warszawa 2003, s. 117,

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

zbiorowości społecznych (państwo, poszczególne makroregiony, środowiska lokalne), jak i tak małej zbiorowości, jaką jest rodzina, zachodzą ciągle różne zmiany i przeobrażenia. Społeczne tło rozwoju i dorastania młodego pokolenia nie jest stabilne. Zwiększa się ilość bodźców oddziałujących na dzieci i młodzież niemal od pierwszych lat życia. Współdziałanie w obrębie wychowania jest absolutnie niezbędne. Nie może być z tego wyłączona rodzina. Chodzi tu o dobro dzieci, które nie powinny być pozostawione same sobie lub uwikłane w różne, niekiedy całkowicie ze sobą sprzeczne wpływy.⁴

W toku opracowywania programu, w wyniku przeprowadzonej diagnozy określone zostały priorytety w zakresie prowadzonych form wsparcia na rzecz przywrócenia rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

II. Główne założenia programu

Głównym założeniem programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W niniejszym programie uwzględniono konieczność wielokierunkowego oddziaływania zarówno na dzieci jak i na ich opiekunów. Wzmocnienie kompetencji wychowawczych rodziców, zwiększenie umiejętności prospołecznych wszystkich członków rodziny oraz praca z rodziną w środowisku lokalnym ma przyczynić się do jej wzmocnienia i prawidłowego funkcjonowania.

Przygotowany program zgodny jest z:

- „Strategią Rozwoju Miasta Świnoujście”; cel strategiczny – Tworzenie dogodnych warunków do życia i rozwoju mieszkańców, program - Żyjemy razem, przedsięwzięcie – budowanie lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny (świetlice, kluby środowiskowe, poradnictwo rodzinne) oraz program Nasze dzieci, przedsięwzięcie – pomoc rodzinom w wypełnianiu obowiązku wychowawczego dzieci,
- „Strategią rozwiązywania problemów społecznych w Mieście Świnoujściu na lata 2008-2015”; cel –Rozwój i poprawa działań na rzecz dziecka i rodziny, działanie 3.3.1 Wspieranie rodziców i opiekunów w prawidłowym wypełnianiu ról rodzicielskich.

Czas realizacji programu zaplanowano na lata 2013-2015.

III. Diagnoza

Do przeprowadzenia diagnozy w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych wykorzystano dane pochodzące z placówek oświatowych z terenu Świnoujścia, Sądu Rodzinnego, placówek wsparcia dziennego, Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Świnoujście, Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Świnoujście oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie.

⁴ Wojciech Pomykała (red.), *Encyklopedia pedagogiczna*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1997, s. 699.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

1. Placówki oświatowe.

Z danych Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Świnoujście wynika, że w Świnoujściu w ostatnich latach następująca liczba dzieci i młodzieży uczęszczała do placówek oświatowych:

	Rok szkolny 2009/2010	Rok szkolny 2010/2011	Rok szkolny 2011/2012
Liczba dzieci w placówkach ogółem, w tym w:	5 729	5 615	5 955
- przedszkolach	856	940	996
- punktach przedszkolnych	33	40	89
- szkołach podstawowych (w tym klasy „0”)	1984 (134)	1938 (138)	1943 (126)
- szkołach gimnazjalnych	1235	1126	1031
- pozostałych: technika, licea, szkoły zawodowe	1621	1571	1896

Źródło: Dane Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Świnoujścia

Jak wynika z powyższych danych liczba dzieci i młodzieży ogółem w placówkach oświatowych w ostatnim badanych roku szkolnym osiągnęła najwyższą wartość – 5955. W stosunku do roku ubiegłego wzrosła, aż o 340 osób. Największy wzrost liczby uczniów dotyczy szkół ponadgimnazjalnych, gdzie w roku szkolnym 2011/2012 uczyło się 1896 osób, a w roku poprzednim o 325 osób mniej. Wyraźną zmianę obserwujemy również w kategorii przedszkolaków. W stosunku do roku 2010/2011 liczba dzieci wzrosła o 56 osób, a w stosunku do roku szkolnego 2009/2010 o 140. Ponad dwukrotnie w roku szkolnym 2011/2012 powiększyła się liczba dzieci w punktach przedszkolnych. Spadek liczby uczniów obserwujemy natomiast na poziomie szkoły gimnazjalnej. W roku szkolnym 2011/2012 do gimnazjum uczęszczało o 95 uczniów mniej niż w roku ubiegłym i o 204 uczniów mniej niż w roku szkolnym 2009/2010.

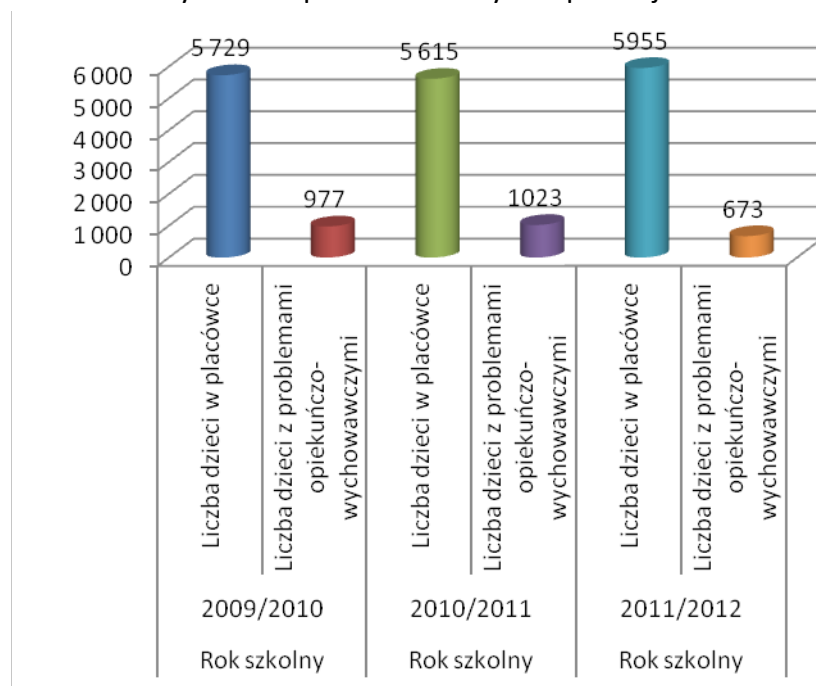
Z informacji uzyskanych z placówek oświatowych wynika, iż w roku szkolnym 2011/2012 zanotowano spadek liczby dzieci pochodzących z rodzin, w których występują trudności opiekuńczo-wychowawcze. Wyniósł on 11,3%, co stanowi o prawie 7% niższy

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

wskaźnik w stosunku do roku szkolnego 2010/2011. Należy zwrócić uwagę, że w roku szkolnym 2009/2010 odsetek dzieci sprawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze wynosił 17,05%, co wskazuje na malejącą tendencję tego zjawiska.

Liczbowy rozkład przedstawia wykres poniżej.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych uzyskanych z placówek oświatowych. Niższy słupek wskazuje na ilość dzieci sprawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze.

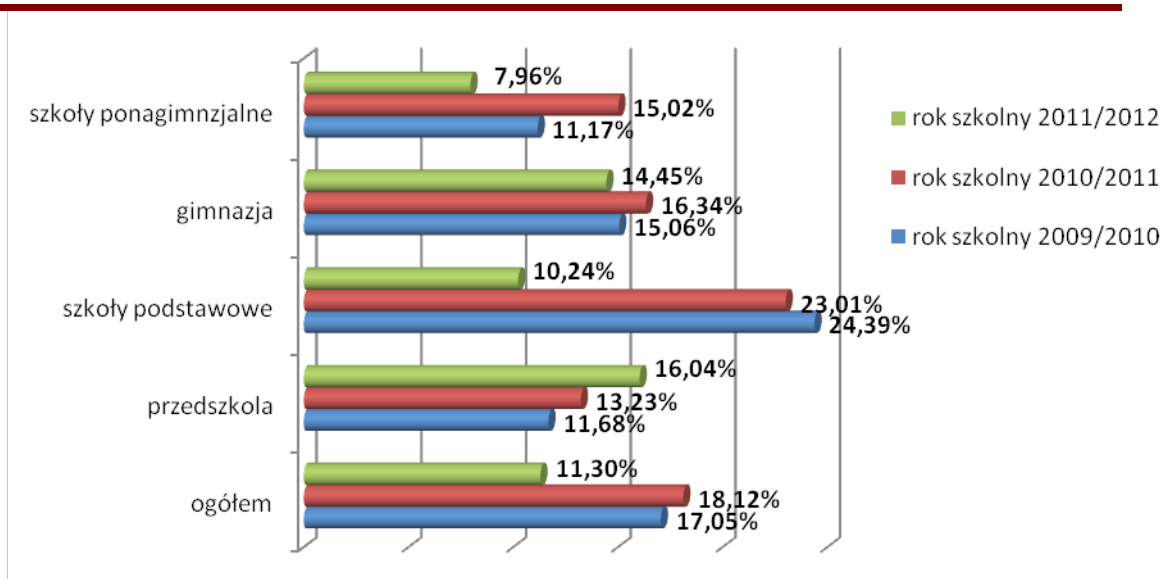
W oparciu o uzyskane dane z placówek oświatowych zauważa się, iż odsetek uczniów z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w roku szkolnym 2011/2012, w szkołach podstawowych zmniejszył się odpowiednio o 14,15% w stosunku do roku szkolnego 2009/2010 i o 13% w stosunku do roku szkolnego 2010/2011. Tendencję spadkową notuje się też na poziomie szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2011/2012 wyniósł około 14,5% w stosunku do ogólnej liczby uczniów szkół gimnazjalnych.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze na każdym etapie życia ucznia mogą mieć różne źródła. Mogą to być na przykład nierozwiązane problemy z poprzedniego poziomu szkoły, trudności wynikające z wieku dojrzewania, trudności wynikające z adaptacji w związku ze zmianą szkoły i zwiększonymi oczekiwaniami wobec ucznia czy problemami występującymi w rodzinie ucznia.

Procentowy udział dzieci z rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w rozbiciu na poszczególne etapy kształcenia przedstawia poniższy wykres.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Źródło: Opracowanie własne.

Jak można zaobserwować na powyższym wykresie w ostatnim roku szkolnym ogólnie zmalała liczba uczniów z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Na poziomie przedszkola zauważalna jest tendencja wzrostowa problemu, natomiast na poziomie szkoły podstawowej widoczna jest tendencja malejąca. Na podobnym poziomie utrzymuje się liczba uczniów z rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze na poziomie szkoły gimnazjalnej. Natomiast w szkołach ponadgimnazjalnych, jak wynika z analizowanych danych w ostatnim roku prawie dwukrotnie zmniejszył się procent uczniów z rodzin, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze.

Przygotowując diagnozę programu zapytano szkoły jakie problemy pojawiają się w rodzinach uczniów (np. alkoholizm, bezrobocie, ubóstwo, niskie kompetencje wychowawcze, rodzina niepełna, przemoc, niepełnosprawność) i które z tych problemów występują najczęściej. Szkoły wskazały, iż najczęściej przyczynami problemów opiekuńczo-wychowawczych są:

- niskie kompetencje wychowawcze rodziców przejawiające się w braku zainteresowania wynikami dzieci w szkole,
- nieradzenie sobie w sprawach opiekuńczych,
- zaburzenia komunikowania się i relacji wewnątrzrodziny.

Zwracano uwagę również na zaburzenia funkcjonowania rodziny poprzez jej dysfunkcyjność spowodowaną bezrobociem jednego lub obu rodziców, problemem alkoholizmu lub nadużywania alkoholu w rodzinie, przemocą, czy samotnego wychowywania dzieci. Wymienione czynniki z kolei mają często wpływ na trudną sytuację dochodową rodziny.

Szkoły wskazały także, iż takie zjawiska jak eurosieroctwo, konflikty w rodzinie (między rodzicami, czy opiekunami) oraz przebywanie dzieci w rodzinach zrekonstruowanych powodują niewłaściwe zachowania dzieci.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Placówki oświatowe wymieniały następujące trudności wychowawcze uczniów (bez danych ilościowych):

- niska frekwencja uczniów w szkole,
- zaburzenia prawidłowych relacji z rówieśnikami,
- nie przestrzeganie przyjętych norm akceptowanego zachowania,
- zaburzenia prawidłowego odżywiania

jako główne źródła omawianych problemów.

Na poziomie szkół integracyjnych i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego pojawia się także dodatkowa przyczyna problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, którą jest upośledzenie intelektualne rodziców i uczniów, a także choroba psychiczna.

Ze względu na specyfikę działalności Specjalnego Ośrodka Szkolno Wychowawczego wskaźnik liczby uczniów, którym udzielono wsparcia psychologicznego lub pedagogicznego z uwagi na problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinie osiąga wysoką wartość i tak: w roku szkolnym 2009/2010 wyniósł – 50,9%, w roku szkolnym 2010/2011 – 44,9%, a w roku szkolnym 2011/2012 – 33,3%. Jak można zauważyć, pomimo utrzymywania się podobnej liczby uczniów w kolejnych latach odsetek uczniów z rodzin z problemami maleje.

2. Sąd Rodzinny.

Trudności opiekuńczo-wychowawcze mają także swoje skutki prawne. W 2010r. wobec 70 nieletnich, w 2011r. wobec 55, a w 2012r. wobec 80 osób nieletnich zastosowano środki wychowawcze i poprawcze.

Rodzaj środka wychowawczego lub poprawczego	Liczba osób nieletnich wobec, których zastosowano środki wychowawcze i poprawcze		
	rok 2010	rok 2011	rok 2012
Upomnienie	5	15	4
Zobowiązanie do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia,	16	12	36
Ustanowienie nadzoru odpowiedzialnego rodziców lub opiekunów	8	8	6
Nadzór kuratora	24	16	28
Zakaz prowadzenia pojazdów	2	-	-

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Przypadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego	4	3	-
Umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym	10	1	6
Umieszczenie w zakładzie poprawczym	1	-	-
Ogółem	70	55	80

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Sądu Rejonowego w Świnoujściu III Wydział Rodzinny i Nieletnich.

W 2012r. odnotowano trzykrotnie zmniejszoną ilość upomnień, w stosunku do roku 2011. W badanym okresie zaobserwowano widoczny wzrost (o 75%) ilości ustanowionych nadzorów kuratorskich. Natomiast sześciokrotnie wzrosła liczba orzeczeń w sprawach o umieszczenie w ośrodku wychowawczym.

Nieprawidłowe zachowania nieletnich rodzą konsekwencje dla ich rodziców. Jak wynika z poniższej tabeli, w 2012r. wzrosła trzykrotnie w stosunku do 2011r. i dwukrotnie w stosunku do 2010r. liczba rodziców, na których nałożono zobowiązania do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.

Natomiast liczba rodziców lub opiekunów wobec, których nałożono zobowiązania do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, współpracy ze szkołą, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną specjalistyczną wzrosła niemal dwukrotnie w stosunku do lat 2010/2011.

Rodzaj zobowiązania	Liczba orzeczeń w zakresie zobowiązania rodzica/opiekuna		
	rok 2010	rok 2011	Rok 2012
Zobowiązanie rodzica lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, lekarzem lub zakładem leczniczym	10	8	18
Zobowiązanie rodziców lub opiekuna do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego	7	13	8

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Sądu Rejonowego w Świnoujściu III Wydział Rodzinny i Nieletnich.

Wobec rodziców nieprawidłowo pełniących swoje funkcje opiekuńczo-wychowawcze, gdy zagrożone jest dobro małoletnich dzieci, Sąd Rodzinny wydaje stosowne orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej. W 2012 r. wydano takich orzeczeń prawie dwukrotnie mniej niż w latach poprzednich. Od 3 lat najmniejsza liczbę orzeczeń Sąd wydaje w zakresie zawieszenia władzy rodzicielskiej. Na niezmienionym poziomie pozostaje liczba orzeczeń w zakresie pozbawienia władzy rodzicielskiej, natomiast w 2012 roku Sąd wydał prawie dwukrotnie mniej orzeczeń niż w latach ubiegłych w zakresie ograniczenia władzy rodzicielskiej (dane: tabela poniżej).

rodzaj orzeczenia w zakresie władzy rodzicielskiej	lata

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

	2010	2011	2012
liczba wydanych orzeczeń w zakresie <u>zawieszenia</u> władzy rodzicielskiej z powodu zaniedbań w sferze opiekuńczo - wychowawczej	4	3	1
liczba wydanych orzeczeń w zakresie <u>ograniczenia</u> władzy rodzicielskiej z powodu zaniedbań w sferze opiekuńczo - wychowawczej	37	31	16
liczba wydanych orzeczeń w zakresie <u>pozbawienia</u> władzy rodzicielskiej z powodu zaniedbań w sferze opiekuńczo - wychowawczej	22	17	17
ogółem	63	51	34

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Sądu Rejonowego w Świnoujściu III Wydział Rodzinny i Nieletnich.

3. Placówki wsparcia dziennego

W Świnoujściu funkcjonują cztery placówki wsparcia dziennego, prowadzone przez organizacje pozarządowe, którym miasto zleciło realizację zadania. Wszystkie prowadzone są w formie specjalistycznej. Zapewniają one 135 miejsc dla dzieci wymagających wsparcia. Zgodnie z art. 24 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówki takie w szczególności organizują zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne. Realizują także indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci prowadzi trzy placówki, są to:

- Środowiskowe Ognisko Wychowawcze Nr 1, przy ul. Sosnowej 16,
- Środowiskowe Ognisko Wychowawcze Nr 2, przy ul. Dąbrowskiego 4,
- Środowiskowe Ognisko Wychowawcze Nr 3, przy ul. Modrzejewskiej 20.

Czwarta placówka to Świetlica Środowiskowa, przy ul. Hołdu Pruskiego 11 prowadzona przez Caritas Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej.

Z danych przekazanych przez organizacje pozarządowe prowadzące placówki wynika, iż głównymi przyczynami problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach wychowanków są: alkoholizm rodziców, niskie kompetencje wychowawcze rodziców, bezrobocie, ubóstwo, poważne problemy mieszkaniowe, wielodzietność, rodziny niepełne oraz przemoc w rodzinie.

4. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej udzielane są osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych, których nie mogą przezwyciężyć we własnym zakresie. Wśród powodów ich udzielania można wymienić np. ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie czy trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Poniższa tabela przedstawia dane w zakresie ogólnej liczby osób korzystających ze świadczeń finansowych MOPR oraz przypadków gdy pomoc została udzielona między innymi ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Wyszczególnienie (zadania gminy wynikające z ustawy o pomocy społecznej)	2010 r.		2011 r.		2012r.	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Liczba rodzin objętych wsparciem (w drodze decyzji adm.) ogółem	1270	2642	1205	2316	1581	2879
powody przyznania pomocy: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem	270	855	276	850	307	925

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Świnoujściu

Problemy opiekuńczo-wychowawcze nie są głównymi powodami udzielania pomocy społecznej ale zdiagnozowane zostały w około 1/5 rodzin korzystających z pomocy finansowej. W ocenie pracowników socjalnych głównymi przyczynami trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych są: niskie kompetencje wychowawcze rodziców/opiekunów, brak zainteresowania ze strony rodziców sprawami dziecka (czy chodzi do szkoły, czy się uczy, jak spędza wolny czas), negatywny wpływ środowiska lokalnego, uzależnienie rodziców, rodziny niepełne. Obserwowalne jest zjawisko negatywnych wzorców i wpływów grup rówieśniczych, które wymuszają negowanie norm społecznych.

W 2012 r. mieszkańcy miasta przeżywający problemy opiekuńczo-wychowawcze korzystali z następujących porad specjalistycznych świadczonych przez specjalistów Działu Pieczy Zastępczej i Poradnictwa Specjalistycznego MOPR:

- poradnictwo psychologiczne – 33 rodziny, 138 porad,
- poradnictwo rodzinne – 8 rodzin, 25 porad,
- poradnictwo prawne – 31 rodzin, 63 porady.

Ponadto rodziny korzystały także z terapii i tak 5 rodzin uczestniczyło w terapii psychologicznej, a 2 w terapii rodzinnej. Dodatkowo w 2012 r. 8 rodzin, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze zgłosiło się do Ośrodka Interwencji Kryzysowej. Łącznie 10 osobom udzielono pomocy. Porad psychologicznych udzielono 5 rodzinom (liczba porad – 10). Porad pedagogicznych udzielono 2 rodzinom (liczba porad – 6). Specjalista pracy z rodziną pracował z jedną rodziną i udzielił jej 11 porad.

Zgodnie z art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku, gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informacje o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza w tej rodzinie wywiad środowiskowy i dokonuje analizy sytuacji rodziny. Jeżeli z analizy wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, pracownik socjalny występuje do kierownika ośrodka pomocy społecznej z wnioskiem o jego przydzielenie.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Asystent rodziny powinien pracować nie tylko z rodziną zagrożoną umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej ale także z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych czasowo poza rodziną na rzecz ich powrotu. Jednocześnie zgodnie z art. 232a ustawy do dnia 31 grudnia 2014r. po otrzymaniu wniosku od pracownika socjalnego kierownik ośrodka może przydzielić rodzinie asystenta rodziny, ale nie jest do tego bezwzględnie zobligowany. Zatem obowiązek zatrudnienia asystentów rodziny ustawodawca przesunął na 2015r.

Niezależnie jednak od tego, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w 2012 r. zatrudniał na umowę zlecenie 5 asystentów rodziny i 16 rodzin objętych było tą formą wsparcia. Zatrudnienie tych osób odbywało się w całości w ramach projektu „Stać Mnie na Więcej” i finansowane było ze środków Unii Europejskiej. Podczas realizacji projektu pracownik socjalny przeprowadził rekrutację wśród 28 rodzin. Grupę docelową, zgodnie z przyjętym przez instytucję pośredniczącą wnioskiem stanowiło 16 rodzin.

Zauważyć należy, że potrzeby w zakresie pracy asystentów rodziny są jednak dużo większe. Jak już wcześniej wskazano, w 2012r. w przypadku 307 rodzin jednym z powodów przyznania pomocy społecznej była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (925 osób w rodzinie).

Ponadto w Świnoujściu przebywa ok. 65 rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Z uwagi na prowadzony przez większość tych osób tryb życia (bezdomność, uzależnienia), który był powodem orzekania przez Sąd Rodzinny w zakresie władzy rodzicielskiej (pozbawienie władzy rodzicielskiej, ograniczenie władzy rodzicielskiej), tylko z kilkoma osobami asystent rodziny mógłby pracować w zakresie powrotu dzieci do rodziny. Przyjąć należy, że problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą przeżywać także rodziny nie korzystające z pomocy społecznej i one również mogłyby być objęte wsparciem asystenta rodziny.

Niewątpliwie część rodzin korzystających z pomocy społecznej wykazana została przez placówki oświatowe w informacji dotyczącej rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Nie ma jednak możliwości dokładnego określenia ile świnoujskich rodzin nie korzystających z pomocy społecznej przeżywa trudności opiekuńczo-wychowawcze.

Łącznie można jednak oszacować, że ok. 320 rodzin przeżywa trudności i mogłoby być ewentualnie wsparte pracą asystenta. Oczywiście po uzyskaniu zgody tych osób na objęcie ich wsparciem asystenta rodziny i przy ich aktywnym udziale. Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 20. Odnosząc się do powyższego szacunku i przy założeniu, że wszystkie te osoby byłyby zainteresowane taką formą pomocy, aż 16 asystentów rodziny w Świnoujściu mogłoby wykonywać pracę na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin.

5. Podejmowane działania

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

W Świnoujściu, różne instytucje i placówki podejmują na bieżąco różnorodne działania mające na celu wsparcie dziecka i rodziny.

Szczegółowe formy pomocy przedstawia poniższa tabela:

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Formy pomocy								
dla uczniów					dla rodziców			
dydaktyczna	ekonomiczna	profilaktyczna	konsultacyjno - terapeutyczna	inna	informacyjna	konsultacyjna	wspierająca	inna
- zajęcia wyrównawcze, - zajęcia pozalekcyjne i świetlicowe, - pomoc w odrabianiu lekcji	- stypendia szkolne, - wyprawki szkolne, - paczki, - zasiłki szkolne, - zakupy dla dzieci romskich, - zwolnienie z opłat ubezpieczenia	- realizowanie programów profilaktycznych, - realizacja krajowego programu zapobiegania przestępczości dzieci i młodzieży, - spotkania z dzielnicowym, - cyber przemoc, - udział w krajowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - udział w programie „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”	- porady i konsultacje psychologiczne i pedagogiczne, - terapia psychologiczna, pedagogiczna i socjoterapeutyczna, - bajkoterapia, - tworzenie zespołów wychowawczych dla uczniów, - zajęcia rewalidacyjne, - indywidualne rozmowy wychowawcze z uczniem, - pomoc specjalistyczna dla rodziców	- współpraca z Fundacją "Dziewczynka z zapałkami"	- kierowanie do specjalistów, - informacje o możliwościach otrzymania pomocy z innych instytucji, - publikacje nauczycieli opracowane dla rodziców na stronie przedszkola, - informowanie o możliwościach dofinansowania obiadów przez MOPR	- pedagogizacja rodziców, - udzielanie porad i konsultacji dla rodziców w ramach dyżurów nauczycielskich, - spotkania indywidualne z inicjatywy rodziców, - przyjazna edukacja rodziców m.in. udział w zajęciach otwartych, - motywowanie do podjęcia terapii odwykowej	- szkoła dla rodziców, - terapie indywidualne i rodzinne, - poradnictwo dla rodziców, - warsztaty i prelekcje dla rodzin, - „Klub dyskusyjny dla rodziców i nauczycieli”	- współpraca z poradnią psychologiczną, - pedagogiczną, - współpraca z punktem konsultacyjnym przeciwdziałania narkomanii, - współpraca z domami dziecka , - kierowanie wniosków do Sądu lub Policji, - współpraca z OLU

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z placówek oświatowych.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

Wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi we właściwym wypełnianiu ich funkcji jest jednym z priorytetów polityki społecznej miasta.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie od 2009r. organizuje „Szkołę dla rodziców”. Zajęcia skierowane są do rodziców niewydolnych wychowawczo i mających problemy opiekuńcze ze swoimi dziećmi oraz pragnących zwiększyć swoje kompetencje wychowawcze. W roku 2009 zorganizowano jedną edycję programu, a w zajęciach wzięło udział łącznie 6 osób. W kolejnym roku zorganizowano trzy edycje, w których łącznie uczestniczyły 32 osoby. W 2011r. w dwóch edycjach programu działaniami objęto 34 uczestników. Natomiast w 2012r. w spotkaniach uczestniczyło 14 osób. Także Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna przeprowadziła w 2012r. 2 programy „Szkoła dla Rodziców”, w których udział wzięło łącznie 16 osób.

Ponadto, od 2010 roku pracownicy Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie organizują Świnoujskie Obchody Dnia Rodziny. W ramach tych działań:

- w 2010 roku zorganizowano 19 warsztatów, w których udział wzięło łącznie 51 osób,
- w 2011 roku zorganizowanych zostało 10 warsztatów, których uczestnikami było 21 rodziców lub opiekunów,
- w 2012 roku przeprowadzono 9 warsztatów, w których wzięło udział łącznie 20 osób.

W ramach warsztatów wzmacniane były umiejętności wychowawcze rodziców poprzez zajęcia w zakresie barier komunikacyjnych dziecko-rodzic, metod radzenia sobie ze stresem, zaburzeń odżywiania, uzależnienia od internetu, zasad postępowania z dzieckiem w przypadku rozvodu rodziców itp.

W Świnoujściu realizowane są programy na rzecz rodziców/opiekunów w sferze opiekuńczo-wychowawczej takie jak:

- „Bez klapsa czyli jak z miłością i szacunkiem wyznaczać dziecku granice” w latach 2009 i 2010 wzięło w nim udział 29 rodziców lub opiekunów,
- „Prowadzenie profilaktycznych działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień dzieci i młodzieży z terenu miasta Świnoujścia” udział wzięło 26 rodziców w 2010 r.,
- „Prowadzenie programu profilaktycznego w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień dzieci i młodzieży z terenu miasta Świnoujścia z uwzględnieniem aktywności fizycznej” udział wzięło 21 rodziców w 2011r. oraz 35 rodziców w 2012r.

Ponadto Miasto zleca realizację w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Szpital Miejski im. J. Garduły – Poradni Leczenia Uzależnień programu terapii współuzależnienia dla rodziców i opiekunów osób do 18 roku życia. W 2010r. w programie uczestniczyło 37 rodziców i opiekunów, w 2011 r. 33, natomiast w 2012r. 19.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

W stosunku do rodziców lub opiekunów w zakresie pomocy w sferze opiekuńczo-wychowawczej przeprowadzono także liczne szkolenia, m.in.:

- „Metoda współpracy rodziców ze szkołą” – 19 uczestników w 2009r.,
- „Trendy w używaniu leków przez młodzież” – 475 uczestników w 2009r.,
- „Pozamedyczne używanie leków przez młodzież” – 280 uczestników w 2010r., 220 uczestników w 2011r., 260 uczestników w 2012r.,
- „Ryzykowne zachowania w okresie dojrzewania” – 31 uczestników w 2011r.

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

IV. Cele programu

Gminny program wspierania rodziny na lata 2013 – 2015				
Cel główny: Wzmocnienie roli i funkcji opiekuńczo - wychowawczych rodzin w mieście Świnoujściu.				
Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Wskaźniki	Organy i instytucje odpowiedzialne
I. Wspieranie rodziców/opiekunów w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	1. praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych w środowisku zagrożonym wystąpieniem dysfunkcji w rodzinie	2013r.-2015r.	- liczba rodzin - liczba odmówionych propozycji przyjęcia pomocy, - liczba rodzin, u których wg opinii pracownika socjalnego praca przynosi efekty, - liczba rodzin, których dochód przekracza kryterium dochodowe, - liczba zgłoszeń o objęcie pomocą rodziny, które wpłynęły z innych instytucji	MOPR
	2. praca z rodziną prowadzona przez asystentów rodziny	2013r.-2015r.	- liczba asystentów rodziny, - liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, - liczba rodzin, które zrezygnowały z pomocy asystenta, - liczba rodzin, u których wg opinii asystenta rodziny praca przynosi efekty	MOPR

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

	3. pomoc rodzicom dotkniętym problemem alkoholowym uniemożliwiającym prawidłowe wypełnianie ról rodzicielskich	2013r. – 2015r.	- liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi korzystających z pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym, - liczba rodzin/osób motywowanych do podjęcia leczenia odwykowego, - liczba rodzin/osób z problem. opiek.-wychow. korzystających z pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym, które zgłosiły się na edukację i/lub terapię, - liczba rodzin/osób, które ukończyły edukację i/lub terapię, - liczba rodzi/osób, które zgłosiły się do CZP na edukację i/lub terapię ogółem, - liczba osób, które zgłosiły się na edukację i/lub terapię z rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, - liczba rodzin/osób, które ukończyły edukację i/lub terapię lub nadal pozostają pod opieką CZP	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Zdrowia Psychicznego, organizacje pozarządowe, MOPR, Sąd, kuratorzy, Policja
	4. prowadzenie poradnictwa specjalistycznego (w tym : psychologicznego, pedagogicznego, prawnego)	2013r.-2015r.	- liczba udzielonych porad psychologicznych, - liczba rodzin, którym udzielono porad psychologicznych, - średni czas oczekiwania na poradę psychologiczną, - liczba udzielonych porad pedagogicznych, - liczba rodzin, którym udzielono porad pedagogicznych, - liczba udzielonych porad prawnych, - liczba rodzin, którym udzielono porad prawnych	MOPR

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

	5. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez działania profilaktyczne, pracę Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych i prowadzenie programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy	2013r.-2015r.	Efekty działań określone są w sprawozdaniu z realizacji „Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Świnoujście na lata 2012-2016”	MOPR, Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej, Wydział Edukacji, placówki oświatowe, Centrum Zdrowia Psychicznego, organizacje pozarządowe, Sąd, kuratorzy, Policja, Prokuratura, placówki służby zdrowia
	6. umożliwianie podnoszenia kompetencji wychowawczych rodzicom i opiekunom (np. „Szkoła dla rodziców”, warsztaty, szkolenia, prelekcje, materiały informacyjne)	2013r.-2015r.	- liczba szkoleń/warsztatów, - liczba uczestników, - liczba osób, które potwierdziły wzrost kompetencji wychowawczych	MOPR, Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej, Wydział Edukacji, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe
	7. pobudzanie aktywności zawodowej rodziców i opiekunów	2013r.-2015r.	- liczba organizowanych spotkań doradczych, - liczba osób, które zostały objęte doradztwem, - liczba wystosowanych zaproszeń na spotkania doradcze, - liczba osób skierowanych na staże, - liczba osób skierowanych do prac społecznie-użytecznych	PUP, MOPR

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

II. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży	1. prowadzenie poradnictwa specjalistycznego w tym pedagogicznego i psychologicznego, terapii i psychoterapii	praca ciągła	- liczba udzielonych porad psychologicznych, - liczba dzieci, którym udzielono porad psychologicznych, - liczba udzielonych porad pedagogicznych, - liczba dzieci, którym udzielono porad pedagogicznych, - liczba dzieci objętych terapią, - liczba dzieci objętych psychoterapią	placówki oświatowe, MOPR
	2. rozwój i prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	praca ciągła	- liczba placówek wsparcia dziennego, - liczba miejsc, - liczba dzieci uczęszczających do placówek, - liczba dzieci, u których wg opinii pracownika świetlicy nastąpiła poprawa funkcjonowania w szkole, - liczba dzieci, u których wg opinii pracownika świetlicy nastąpiła poprawa funkcjonowania w grupie rówieśniczej, - liczba dzieci, u których wg opinii pracownika świetlicy nastąpiła poprawa funkcjonowania rodziny	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej, placówki wsparcia dziennego
	3. podjęcie działań mających na celu utworzenie nowej placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rejonu ulic Grunwaldzkiej, Krzywej i „Osiedla Zachodniego”	2013r.-2015r.	- opracowanie dokumentacji projektowej wraz z kosztorysem i koncepcją funkcjonowania, - zawarcie umowy na prowadzenie placówki	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, Wydział Inżyniera Miasta
	4. podnoszenie umiejętności i kompetencji prospołecznych dzieci i młodzieży	2013r.-2015r.	- liczba programów, - liczba dzieci biorących w nich udział	placówki oświatowe, organizacje

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

				pozarządowe, MOPR
	5. prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy, uzależnień i innych niepożądanych zachowań	2013r.-2015r.	Efekty działań określone są w sprawozdaniu z realizacji „Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii”	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, MOPR, Policja, Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej, Zespół Interdyscyplinarnej, Centrum Zdrowia Psychicznego
III. Reintegracja rodzin	1. praca socjalna oraz praca asystentów rodziny z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na rzecz powrotu dziecka do rodziny poprzez m.in.: motywowanie do podjęcia edukacji i/lub terapii odwykowej, podnoszenie świadomości w zakresie prawidłowych i akceptowanych społecznie zachowań	2013r.-2015r.	- liczba rodziców biologicznych, - liczba odmów podjęcia działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny, - liczba dzieci, które powróciły do rodziców biologicznych	MOPR
	2. prowadzenie poradnictwa specjalistycznego oraz terapii dla rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	2013r.-2015r.	- liczba rodziców biologicznych, - liczba udzielonych porad, - liczba prowadzonych terapii	MOPR

Gminny Program Wspierania Rodziny

na lata 2013 – 2015

V. Finansowanie i monitoring

Program finansowany będzie z budżetu Miasta Świnoujście oraz środków zewnętrznych. Monitoring Programu polegał będzie na stałej obserwacji realizacji celów i zaplanowanych działań. Osobą odpowiedzialną za monitoring będzie Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Świnoujściu, który co roku do końca kwietnia przedłoży Prezydentowi Miasta sprawozdanie za rok poprzedni z realizacji Programu.

VI. Zakończenie

Gminny Program Wspierania Rodziny zakłada tworzenie warunków dla poprawy jakości życia rodzin. Wskazane w programie propozycje zawierają przede wszystkim działania profilaktyczne i wspierające. W celu osiągnięcia zamierzonych celów w realizację programu oprócz Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Świnoujściu, włączone będą również instytucje, placówki i organizacje pozarządowe, które swoimi działaniami wspierają dziecko i rodzinę. Skuteczna pomoc dzieciom pozbawionych właściwej opieki oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej wymaga skoordynowania działań różnych instytucji zajmujących się rodziną i dzieckiem. Tak rozumiana współpraca zapewni pełne i kompleksowe działanie na rzecz wsparcia dziecka i rodziny.

Oczekiwanym efektem realizacji programu ma być polepszenie sytuacji rodziny, poczucia bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie patologii społecznych, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie możliwie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka.

Gminny Program Wspierania Rodziny wyznacza nowe kierunki działania oraz zakłada kontynuację działań, które zostały uznane za potrzebne i wartościowe. Program ma charakter otwarty i będzie systematycznie aktualizowany w miarę pojawiających się potrzeb oraz posiadanych możliwości.